

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

ปณฺญาสมปทา — ความถึงพร้อมด้วยปัญญา

ปณฺญาสมปทา อ่านตามภาษาบาลีว่า ปัน - ยา - สำ - ปะ -ทา มาจากคำว่า ปณฺญา (ความเข้าใจถูก, ความเห็นถูก, ปัญญา) กับคำว่า สมปทา (ความถึงพร้อม) รวมกันเป็น ปณฺญาสมปทา เขียนเป็นไทยได้ว่า ปัญญาสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยความเข้าใจถูก, ความถึงพร้อมด้วยความเห็นถูก, ความถึงพร้อมด้วยปัญญา

ปัญญา เป็นเจตสิกธรรม (ธรรมที่เกิดประกอบกับจิต) ฝ่ายดีประการหนึ่ง เป็นสภาพที่เข้าใจอย่างถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมที่ประเสริฐอย่างยิ่ง เป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลที่ดีเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ทำให้กุศลธรรมเจริญยิ่งขึ้น และทำให้อกุศลธรรมค่อยๆ ถูกขัดเกลาละเลหาย จนกระทั่งสามารถดับได้ตามลำดับขั้น

ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ปัตตกัมมสูตร แสดงความเป็นจริงของความถึงพร้อมด้วยปัญญา (ปัญญาสัมปทา) ดังนี้

ก็ ปัญญาสัมปทา เป็นอย่างไร? บุคคลมีใจอันอภิขณฺวิสมฺโลกะ (ความติดข้องที่เกินประมาณ) ครอบงำแล้วย่อมทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำ เมื่อทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำเสีย ก็ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข บุคคลมีใจอันพยาบาท (ความปองร้ายผู้อื่น) ถีนมิตฺตะ (ความหดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน) อุทธัจฺจ-กุกฺกัจจะ(ความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ) และวิจิกิฉณา (ความลังเลสงสัย) ครอบงำแล้ว ย่อมทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำ เมื่อทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำเสีย ก็ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข ดูกร คฤหบดี อริยสาวกทราบว่า อภิขณฺวิสมฺโลกะเป็นอุปกิเลส (เครื่องเศร้าหมอง) แห่งจิตตั้งนี้แล้ว ละอภิขณฺวิสมฺโลกะอันเป็นอุปกิเลสแห่งจิตเสีย ทราบว่าพยาบาท ถีนมิตฺตะ อุทธัจฺจกุกฺกัจจะ วิจิกิฉณา เป็นอุปกิเลสแห่งจิตตั้งนี้แล้ว ละพยาบาท ถีนมิตฺตะ อุทธัจฺจกุกฺกัจจะ วิจิกิฉณา อันเป็นอุปกิเลสแห่งจิตเสีย เมื่อใดอริยสาวกทราบว่า อภิขณฺวิสมฺโลกะ พยาบาท ถีนมิตฺตะ อุทธัจฺจกุกฺกัจจะ วิจิกิฉณา เป็นอุปกิเลสแห่งจิตแล้ว ละอภิขณฺวิสมฺโลกะ พยาบาท ถีนมิตฺตะ อุทธัจฺจกุกฺกัจจะ วิจิกิฉณา อันเป็นอุปกิเลสแห่งจิตเสียได้แล้ว เมื่อนั้นอริยสาวกนี้ เราเรียกว่า ผู้มีปัญญาใหญ่ ผู้มีปัญญามาก ผู้เห็นคลอง (ของธรรม) ผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา นี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา

.....

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นบุคคลผู้เลิศที่สุด ประเสริฐที่สุด เจริญที่สุดในโลก ไม่มีใครเสมอเหมือน พระ
บารมีคุณความดีทั้งหมดที่พระองค์ได้ทรงสะสมอบรมมาตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ ก็เพื่อประโยชน์เกื้อกูล
แก่สัตว์โลก เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลก จึงทรงแสดง
พระธรรม ประกาศความจริง เกื้อกูลสัตว์โลก เพื่อให้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริง ตามความเป็นจริง
ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์ต่อสัตว์โลกโดยตลอด มีผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระ
ธรรมที่พระองค์ทรงแสดงมากมายนับไม่ถ้วน ทั้งมนุษย์ เทวดา และพรหมบุคคล

การที่แต่ละบุคคลจะเข้าใจพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ
กับการสะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งจะต้องฟัง พิจารณาไตร่ตรองบ่อยๆ เองๆ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องยิ่งขึ้น
และประการที่สำคัญ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรชานั้น ไม่พ้นไปจากเพื่อให้
เข้าใจสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวันว่า เป็นสิ่งที่มีจริง แต่ละหนึ่งๆ ซึ่งไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล
ไม่ใช่ตัวตน และไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

ความเห็นมี ๒ ประเภท คือ ความเห็นผิด กับ ความเห็นถูก ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ความเห็นผิด
เป็นมิจฉาทิฐิ เป็นความเห็นที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เป็นความเห็นที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง
ความเห็นผิด ไม่ได้มีเฉพาะในยุคนี้สมัยนี้เท่านั้น แต่มีมาแล้วทุกยุคทุกสมัย ความเห็นผิดเป็นอกุศลธรรมที่
อันตรายมาก มีโทษมาก เพราะว่าเมื่อมีความเห็นผิดแล้ว กาย วาจา ใจ ย่อมเป็นไปในทางที่ผิดทั้งหมด บางคน
ตนเองเห็นผิดแล้ว ยังแนะนำให้ผู้อื่นเห็นผิดตามไปด้วย ซึ่งเป็นโทษอย่างมาก ทำให้คนออกจากพระธรรมคำ
สอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการปิดกั้นผู้อื่นไม่ให้มาสู่หนทางที่ถูกต้อง ส่วนความเห็นถูก เป็นปัญญา
เป็นสภาพธรรมที่เข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง ถ้ามีความเห็นถูกตรงตามความเป็นจริงแล้ว
กาย วาจา ใจ ย่อมเป็นไปในทางที่ถูก คล้อยตามความเห็นที่ถูกต้อง ทั้งหมด ความความเห็นถูก จะค่อยๆ เจริญ
ขึ้นได้ ก็เพราะอาศัยการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง บ่อยๆ เองๆ เป็นปกติ
ในชีวิตประจำวัน ด้วยความเคารพ ละอายใจ และรอบคอบ เห็นประโยชน์ของคำที่มีค่าที่สุดในสังสารวัฏฐ์ สะสม
เป็นอุปนิสัยที่ดีต่อไป ความเข้าใจถูกเห็นถูกที่ได้สะสมไว้นี้ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะ
ย่อมจะเป็นเหตุให้เป็นผู้มีความสนใจ เห็นประโยชน์ของการฟังพระธรรม สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกต่อไปอีก
เกื้อกูลให้ไม่หลงผิด ไม่ตกไปในฝ่ายที่ผิด เพราะฉะนั้น ปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก จึงเป็นธรรมที่ไม่มีโทษเลย
มีแต่คุณประโยชน์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญปัญญา เป็นอย่าง
มาก และที่สำคัญ พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงทั้งหมด เป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มี

จริงตรงตามความเป็นจริงโดยตลอด ซึ่งกว่าจะถึงความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาได้นั้น ก็ต้องเริ่มจากการฟังพระธรรม ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย

ถ้าไม่มีปัญญา คือความเห็นถูกเลย อกุศลธรรมย่อมเกิดอยู่เรื่อยๆ ครอบงำทัບถมต่อไป มีความติดข้อง มีความยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นในตัวตน ในสัตว์ ในบุคคล ในเรา ในเขา อย่างเต็มที่ที่ติดยึดตามความเห็นผิดที่ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง แต่ถ้ามีความเห็นถูกเกิดขึ้น เจริญขึ้น อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดก็ย่อมไม่เกิด เพราะมีความเห็นถูกเกิดขึ้นแล้ว เป็นกุศลธรรมในขณะนั้น อกุศลใดๆ ย่อมเกิดไม่ได้ หรือแม้กุศลธรรมที่เกิดแล้ว ย่อมเสื่อมไป อกุศลธรรมทั้งหลายที่ได้สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ ปัญญาก็สามารถดับได้เมื่ออบรมเจริญถึงความสมบูรณ์พร้อมแล้ว ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่การได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗